

Dr. Kassai László nyá. ezredes
Ocsovai János nyá. mk. ezredes

A TERÜLETI KATONAI IGAZGATÁS ÚJ SZERVEZETI RENDJÉNEK KIALAKÍTÁSA

A szerzők a területi katonai igazgatás elméleti és gyakorlati kérdéseit, összetevőit elemző tanulmányukban, amely az MHTT 2008. évi pályázatán II. díjat nyert, bemutatják: a területi katonai igazgatás helyét a magyar közigazgatás és a belső katonai igazgatás rendszerében; a hatályos jogszabályok alapján foglalkoznak a területi katonai igazgatás tárgyával, feladataival és szervezeti rendszerével; majd felvázolják a területi katonai igazgatás új rendszerére történő áttérés folyamatát; összegezik az önkéntes haderőrendszerhez igazodó hadkiegészítő parancsnokságok működésével és az új szervezeti struktúrára történő áttérésükkel kapcsolatos tapasztalatokat.

In the study analyzing the theoretical and practical questions and components of territorial military administration, that has won the 2nd award in the competition of Association of Hungarian Military Science 2008, the Authors present the place of territorial military administration in the structure of the Hungarian public and the inner military administration, they handle its subject, tasks and organizational structure based on legal regulations, delineate the process of conversion to the new scheme, summarize experiences of the function and change-over to the new organization of draft agencies suiting the scheme of a volunteer force.

Az utóbbi években érdeklődéssel figyeltük a közigazgatás korszerűsítésére irányuló általános és konkrét szakirodalmi és kormányzati elképzeléseket. Ezen belül is – éppen a szolgálati feladatainkkal összefüggésben – érdeklődésünk elsősorban a területi államigazgatási reformra és az annak szerves részét képező *területi katonai igazgatási feladatok és hatáskörök alakulására irányultak*. De már itt és most a jelen tanulmány bevezetőjében ki kell jelentenünk, hogy a területi katonai igazgatás feladat- és hatáskörének áttekintésénél – mivel az államigazgatás területi szintje sok vonatkozásban összefügg a közigazgatás egészével – nem lehet figyelmen kívül hagyni a közigazgatási reform alapvető célkitűzéseit.

A rendszerváltás óta – a közigazgatási reform keretében – számos részfeladat került megvalósításra, így 1990-ben kiépült a helyi és a központi közigazgatás új típusú szerkezete. A működés során azonban felszínre került számos régi és új keletű hiányosság, amelynek felszámolására – az euro-atlanti integrációs feladatokra való felkészülés érdekében – a kormány 1996-ban egy átfogó közigazgatási reformot indított el. *Ez a reform folyamat azonban mind a szakmai berkek, mind a jelen kormányzat álláspontja szerint is elavult és csak kisebb rész eredményeket ért el.*

A regionális és kis térségi szervezést igénylő államigazgatási feladat- és hatáskörök, valamint a területi államigazgatási szervek átalakítására vonatkozó intézkedésről szóló 1075/2004 (VII.21.) Korm. határozat alapján egy erőteljes előkészítő munka indult be. A szakmai műhelyek tudományos háttérére támaszkodó kormányzati vélemény az volt hogy a közigazgatási reform célkitűzései egyebek mellett csak a területi önkormányzás megerősítésével és regionális szintre emelésével valósítható meg. *Tehát a valóban hatékonyan működő területi önkormányzás optimális területi szintje nem a megye, hanem a régió.* Mint ismert a Kormány által 2006

júniusában a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény módosítására vonatkozó előterjesztést az Országgyűlés nem fogadta el. Ugyanakkor a szakmai berkekben de a kormányzati szinten is előrelépésként került értékelésre, hogy az Országgyűlés elfogadta a központi államigazgatási szervekről, valamint a kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvényt. Ez alapvetően rendezte a közigazgatási szerveket, meghatározta ezek irányítási formáit és rögzítette a hatáskör-telepítés alapvető szabályait, illetve lerakta a területi szervek létesítésének néhány alapját is.

A területi katonai igazgatási feladatok és hatáskörök alakulásának szempontjából történelmi jelentőséggel bíró változást hozott a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény (a továbbiakban: Hvt.), *amely békeidejére megszüntette a hadkötelezettséget és átalakította az ehhez kapcsolódó intézmény rendszert.* Az előző honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény rendelkezéseire képest átrendeződött a területi katonai igazgatás feladat- és hatásköri rendszere.

A Hvt. rendelkezésére alapozva a Kormány folytatva az államigazgatási szervezeti rendszer reformját a kormányzati szervezeti decentralizációs – deregulációs program részeként a közfeladat-ellátás hatékony szervezeti kereteinek kialakítása érdekében a 2118/2006 (VII.30.) Korm. határozatban meghatározta a fővárosi és megyei hadkiegészítő parancsnokságok regionalizálását két központ kialakításával, melynek végrehajtása 2007. január 1-jei hatállyal megtörtént.

Tanulmányunk megírásának aktualitását és egyben célját is egyrészt a területi katonai igazgatás feladat- és hatásköri illetve szervezeti rendszerében végbement újszerű változásoknak – a közigazgatás és a haderőreform átfogó modernizációjának keretébe ágyazva – egyfajta szakirányú magyarázatát adja, másrészt az eddigi működés során felmerülő problémákat jelezzé, illetve a változtatást igénylő kérdések szükségességét indokolja, továbbá hogy vázlatos történeti képet adjon a területi katonai igazgatás folyamatos változásáról. *A tanulmány tartalmi sajátossága hogy alapvetően a jogszabályok alapján vizsgálja az egész intézményi rendszert, illetve igyekszik elméleti alapon építkezni és kifejezésre juttatni a honvédelmi, közelebbről a katonai szükségleteket.*

A területi katonai igazgatás intézményrendszere

A területi katonai igazgatás helye a magyar közigazgatás (államigazgatás) illetve a belső katonai igazgatás (katonai rendtartás) rendszerében

Ahhoz, hogy a területi katonai igazgatás helyét – egyrészt a tudományos elvárásoknak, másrészt a jogszabályok által használt fogalmi és tartalmi követelményeknek megfelelően – megnyugtatóan el tudjuk helyezni a közigazgatás és az államigazgatás feladat-, illetve szervezeti rendszerében feltétlenül szükséges néhány alapfogalom meghatározása.

Mindenek előtt szólnunk kell a közigazgatásról, amely a szakirodalom szerint /1/ *egy sajátos igazgatás, a társadalomban működő igazgatási rendszerek egyik fajtája.* A közigazgatás azonban ugyanakkor az állam integrált szakigazgatási rendszere, amely az állami feladatokat ténylegesen megvalósítja. Sajátossága, hogy a társadalomban létező

legnagyobb szakigazgatási rendszer és tevékenysége kiterjed az egész társadalomra. A közigazgatás a politikai hatalomnak alárendelt, a politikai hatalom céljait, feladatait valósítja meg, tehát meghatározó szerepe van az állam életében.

Az államigazgatás intézmény rendszerét a szakirodalom, de a kormányzat is a közigazgatás rendszerébe határozza meg mivel a közigazgatást teljes egészében jellemzik az igazgatás, szakigazgatás általános törvényszerűségei de más igazgatási rendszerektől megkülönböztető sajátosságai is vannak. Lényegében a közigazgatás az állami igazgatása. *Az állam a közigazgatás rendszere útján látja el klasszikus feladatait – a közrend fenntartását, a jogvédelmet, a honvédelemet stb. – valamint azokat a közfeladatokat, amelyek közszolgáltatásnak minősülnek.*

A közigazgatási rendszerek elsődleges legfontosabb intézménye az államigazgatás, amely az állami szervek összességét magába foglaló államigazgatási rendszer. Mint már említettük az állam elsősorban az államigazgatási illetve annak alrendszerén keresztül valósítja meg a közigazgatási feladatokat, melyre az államigazgatásnak alkotmányos felhatalmazása van. A polgári demokráciákban a plurális jogállam közigazgatása általában osztott és benne alapvetően két közigazgatási szerv típus van melynek egyik alrendszerét a kormánynak alárendelt (központi) hierarchikusan felépített államigazgatási alrendszer, a másik alrendszerét, pedig a területi- helyi önkormányzatok adják. /2/

A központi államigazgatási szervekről valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény 1. § (2) bekezdése értelmében *központi államigazgatási szervnek minősülnek* a Kormány és a kabinetjei, a kormánybizottságok, a minisztériumok, az autonóm államigazgatási szervek, a kormányhivatalok, a központi hivatalok és a rendvédelmi szervek országos parancsnokságai.

Az államigazgatás területi szervei is két nagyobb csoportra tagozódnak, *egyrészt* a központi alárendeltségű (dekoncentrált) területi szervekre, ilyenek az általános hatáskörrel rendelkező megyei (fővárosi) közigazgatási hivatalok és a megyei állami kollégiumok. Ezek a kormány általános hatáskörű szervei, *másrészt* az ágazati feladatokat területi szinten ellátó államigazgatási szervek. Az államigazgatás területi szervei általában centrális alárendeltségben működnek, de ezen belül is megkülönböztetünk *önálló* és *nem önálló* területi államigazgatási szerveket.

Mint ismeretes szinte valamennyi ágazat igazgatási feladatainak ellátása érdekében szükségszerűen létrehozta, illetve kifejlesztette a megfelelő területi szerveit. Az ágazati besorolás tekintetében a honvédelem irányításáért felelős honvédelmi minisztérium is kialakította és a követelmények szerint, időnként módosította a területi katonai igazgatási szerveit. Ezen szervek intézményesítése általában törvényben történt, *jelenleg a Hvt. 60. §-a deklarálja, intézményesíti a katonai igazgatás területi szerveit, a Hvt. 54. § (1) bekezdése pedig rögzíti, hogy a honvédelem helyi irányítása – a Hvt-ben és a kormány rendeletben meghatározottak szerint - a honvédelem területi és helyi igazgatását megvalósító szervek mellett a hadkiegészítő parancsnokságok feladatkörébe is tartozik.*

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) a Kormány által megállapított /3/ regionalizálást követően *sajátosan megyei alapon*

építkező több megyét (a fővárost) átfogó illetékességű centrális irányítás alatt lévő regionális szervezetek. Míg korábban a területi katonai igazgatási szervek megyei (fővárosi) illetékességgel (működési területtel) rendelkeztek, *jelenleg regionalizált illetékességgel rendelkező szervekké alakultak át.* Sajátossága a regionális szerveződésnek hogy a régióknak alárendelten megyei (fővárosi) szinten kihelyezett részlegek is működnek.

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) államigazgatási feladatokat is ellátó önálló katonai szervezetek. Államigazgatási feladat- és hatáskörüket alapvetően a Hvt. állapítja meg. Helytelennek tartjuk azokat a nézeteket, illetve állításokat hogy a területi katonai igazgatási szervek félig katonai, félig államigazgatási szervek. /4/ Álláspontunk ebben a kérdésben határozottan az, hogy ezen szervek katonai szervezetek, amelyek államigazgatási feladatokat is ellátnak. A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) osztatlan irányítású szervezetek mind a szakmai, mind a szervei irányítás egy kézben összpontosul.

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) feladat- és hatáskörének, illetve szervezeti rendszerének meghatározása mellett figyelembe kell vennünk a Hvt. 7. § (2) – (3) és a (7) bekezdésében intézményesített *Honvédség Központi Adatfeldolgozó szervét* is, amely a törvényben meghatározott körben adatkezelő szerv. Jelenleg ezt a feladatot a Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Adatfeldolgozó Központ (a továbbiakban: MH KIAK) látja el. Nagyon furcsának találjuk a Hvt.-ben a MH KIAK-nak egy viszonylag megfoghatatlan általános megfogalmazását akkor, amikor a hadkiegészítő parancsnokságokat konkrétan nevesíti. Amíg a hadkiegészítő parancsnokságok megyei alapon építkező több megyét (fővárost) átfogó illetékességű regionális szervezetek addig *az MH KIAK a Hvt.-ben meghatározott feladat- és hatáskörben az egész országot átfogó sajátosan egyedi illetékességgel rendelkező államigazgatási feladatokat is ellátó centrális irányítás alatt álló katonai szervezet.* Éppen ezért – megítélésünk szerint – a MH KIAK-nak mint fontos államigazgatási feladatokat is ellátó katonai szervezetnek az alapvető intézményes jogállását a Hvt.-ban is szerepeltetni kellene. Ugyanis a Hvt.-ben a MH KIAK-ra vonatkozó fontosabb rendelkezésekből egyértelműen következik a jogalkotónak a szervezetre vonatkozó megváltozott koncepciója, illetve utalást tartalmaz a szerv státuszára, megnövekedett feladat- és hatáskörére, valamint a viszonyrendszerére.

Az előzőekben említett katonai igazgatási szervek mellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül a Hvt. 7. § (2) bekezdésében szereplő *Honvédség Központi irattározásra kijelölt szervét sem,* amely a törvényben meghatározott keretek között irattározásra kijelölt szerv. Jelenleg ezt a feladatot a Honvédelmi Miniszter alárendeltségébe tartozó HM szervek közül a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum látja el (a továbbiakban HM HIM). *A HM HIM a Hvt.-ben meghatározott feladat- és hatáskörében – a MH KIAK-hoz hasonlóan – az egész országot átfogó sajátosan egyedi illetékességgel rendelkező a miniszter alárendeltségébe tartozó államigazgatási feladatokat is ellátó Honvédelmi Minisztériumi szerv.*

Az állam fizikai hatalmát megvalósító állami szervezetek, így a hadsereg, a rendvédelmi szervek stb. irányítása általában az államigazgatási szervek feladata. Ezen szervezetek az államigazgatás központi szerveinek például a Honvédelmi Minisztériumnak, az Igazságügyi és Rendvédelmi Minisztériumnak stb. alárendelten hierarchikus és centrális rendszerbe működnek. Ebben az összefüggésben a centrális és

a hierarchikus irányítás az alkotmányosság és a törvényesség garanciája is. Ezen szervezetek irányítása sajátos jogi szabályozás keretében valósul meg. Az alkotmányosság, a politikai hatalomnak való alárendeltség egyfajta sajátos jogi megoldásokat hoz létre. Ezen szervek igazgatása és szervezete az államigazgatási tevékenység sajátos formája, ennél fogva sajátos irányítási módszereket és elkülönített szervezeti rendet igényel.

Az államigazgatási feladatokat is ellátó – már említett két katonai szervezeti egység nevezetesen a hadkiegészítő parancsnokságok és az MH KIAK – a honvédelmi miniszter alárendeltségébe tartozó szervezetek azon csoportjához tartoznak, amelyek a Honvéd Vezérkar Főnök közvetlen szolgálati alárendeltségében működnek. /5/ *Ezen szervezeti egységek mellett hogy ellátják a törvényben meghatározott államigazgatási (közigazgatási) feladataikat alapvetően a katonai belső igazgatás (katonai rendtartás) szabályai alapján működnek.*

Ami pedig a honvédség katonai szervezeteinek egyéb parancsnokságait illeti és ellátják az egyes katonai szervezetek irányítását és vezetését, végső fokon államigazgatási ágazati feladatokat látnak el, amelyek a honvédelmi igazgatás rendszerébe sorolhatók. Azonban a honvédelmi igazgatásnak csak egy meghatározott feladatát az egyes katonai szervezetek irányítását és vezetését látják el. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a Hvt. 7. § (5) és (6) bekezdésekben meghatározott körben a katonai szervezetek is ellátnak államigazgatási feladatokat.

A területi katonai igazgatás helye a honvédelem területi és helyi igazgatás rendszerében

A szakmai műhelyek álláspontja szerint a területi államigazgatási szervek alapvető sajátossága a központtól való távolság, a meghatározott területi szinten való működés. A területi államigazgatási szervek a meghatározott illetékességi területükbe tartozó földrajzi, közigazgatási területeken fejtik ki tevékenységüket. /6/ *Így lehetnek megyei-, regionális-, és egyedi illetékességi államigazgatási szervek.*

A honvédelem területi és helyi igazgatás szervei a Hvt. 54. § (3) bekezdése szerint a megyei (fővárosi) és a helyi védelmi bizottságok. *A megyei (fővárosi) védelmi bizottság centrális alárendeltségben működő közigazgatási szerv*, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben és a kormányrendeletben számára meghatározott honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos feladatokat. *A megyei védelmi bizottság elnöke* a Hvt. 55. § (4) bekezdése szerint a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosi védelmi bizottság elnöke, pedig a főpolgármester. *Tagjai:* a megyei (fővárosi) közigazgatási hivatal vezetője, a megyei (fővárosi) főjegyző, a megyei jogú város polgármestere, az illetékes hadkiegészítő parancsnokság vezetője, képviselője, a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány és még számos érintett szerv vezetője illetve képviselője. Tehát a jelenlegi – több megyét magában foglaló – régióban szervezett hadkiegészítő parancsnok vagy annak képviselője tagja az illetékességi területén működő megyei (fővárosi) védelmi bizottságnak. A megyei (fővárosi) védelmi bizottság ülésein tanácskozási joggal a kormányrendelet /7/ szerint a Honvéd Vezérkar Főnök által a védelmi bizottsággal együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnoka vesz részt.

A Hvt. 57. § (1) bekezdése szerint a főváros kerületeiben, a megyei jogú városokban és a megyei védelmi bizottság által kijelölt városokban *helyi védelmi*

bizottság működik, illetékességi területét (honvédelmi körzetét) a megyei védelmi bizottság állapítja meg. A helyi védelmi bizottság centrális alárendeltségbe működő közigazgatási szerv, amely a honvédelmi körzetben irányítja és összehangolja a honvédelmi felkészítés helyi feladatainak végrehajtását.

A Hvt. 60. § (1) bekezdés szerint a *katonai igazgatás területi szervei a hadkiegészítő parancsnokságok*, amelyek illetékességi területükön a törvényben meghatározott keretek között ellátják honvédelmi igazgatási feladataikat. A hadkiegészítő parancsnokságok illetékességi területét – a korábbi 1993. évi CX. törvénytől eltérően – kormányrendelet /8/ állapítja meg mely szerint a *hadkiegészítő parancsnokság illetékességi területe a székhelye szerinti megye (főváros) közigazgatási területe*. Ezt a területi illetékességi beosztást a jelenleg hatályos szervezeti struktúrának megfelelően módosította a 344/2006 (XII.23.) Korm. rendelet.

Az eddig kifejtettek szerint a honvédelem helyi igazgatási feladatokat egyrészt a honvédelem területi és helyi igazgatási szervek, másrészt a hadkiegészítő parancsnokságok látják el. /9/ Tehát mind a honvédelem területi- és helyi igazgatási szervei, mind a hadkiegészítő parancsnokságok az illetékességi területükön szoros együttműködésben végzik a törvényben és a kormányrendeletben számukra meghatározott honvédelemmel kapcsolatos feladatokat. A hadkiegészítő parancsnokságok továbbá szükség szerint közreműködnek a területi és helyi védelmi bizottságok tevékenységében.

A területi katonai igazgatási szervek új illetékességi területének kialakítása

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) illetékességi területének kialakítására – a folyamatos haderőreform és struktúra felülvizsgálat közben – több elgondolás volt. *A Kormány a 2234/2000 (IX.21.) határozatában* – minden bizonnyal a tárca előterjesztésére – egyetértését fejezte ki az iránt, hogy a haderőreform követelményeinek megfelelően, a közigazgatás korszerűsítésének keretében a *megyei hadkiegészítési rendszer régiók szerint hadkiegészítő és toborzó rendszerré alakuljon át*, a megyei illetékességű államigazgatási önkormányzati szervek régiók szerinti működésére történő egyidejű áttéréssel egy időben. Ezt követte a Magyar Honvédség 2004-2013 közötti időszakra vonatkozó átalakításának új szervezeti struktúrájának kialakításáról szóló *2236/2003 (X.1.) Korm. határozat*, mely szerint az önkéntes haderőre való áttéréssel egyidejűleg a megyei hadkiegészítő parancsnokságok bázisán, a jelenlegi 15-20%-nak megfelelő létszámmal – a kialakításra kerülő régiókkal összhangban – *területi toborzó és érdekvédelmi központok jöjjenek létre*, amelyek a megszűnő hadkiegészítő parancsnokságok megmaradó feladatait is ellátják.

A közigazgatási reform a honvédelmi tárcát is érintő folytatásának fontos részét alkotta a regionális és kis térségi szervezést igénylő államigazgatási feladat – és hatáskörök, valamint a területi államigazgatási szervek átalakítására vonatkozó intézkedésekről szóló *1075/2004 (VII.21.) Korm határozat*. Ez a határozat a takarékos állam megvalósítását és az állampolgárok magasabb színvonalú kiszolgáltatásának megvalósítását célozta meg. A határozat egy sor rendelkezést tartalmaz a területi államilag hatékony, áttekinthető és költségtakarékosan működő állam új rendjének kialakítása érdekében. Egyebek mellett a határozat rögzíti, hogy területi államigazgatási szerv kivételesen csak a Kormány egyedi döntése alapján hozható létre. A határozat 2. számú melléklete szempontrendszert tartalmaz a területi államigazgatás átalakításához.

E szerint a jelenlegi igen szétagolt és nagy számú területi államigazgatási szervezeti kört radikálisan csökkenteni kell úgy, hogy ágazatonként lehetőleg egy dekoncentrált szerv működjön. /10/ *A határozat szerint a jelenlegi megyei szintről a statisztikai – tervezési régiók szintjére kell, hogy kerüljön a közigazgatási hivatalok működésének meghatározó része* úgy, hogy a régió központ székhelyének közigazgatási hivatal vezetője kapja a többlet jogosítványokat.

A területi katonai igazgatási szervek (a hadkiegészítő parancsnokságok) *mint államigazgatási feladatokat is ellátó katonai szervezetek a Hvt.-re épülnek, az képezi tevékenységük fundamentumát.* A Hvt. határozza meg feladatkörüket békében, megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapot idejére, valamint ezen szervek intézményesítését, alapítását, irányításuk viszonyait továbbá a honvédelem területi, helyi igazgatási szervek tevékenységében való közreműködés kereteit. A Hvt. a haderőreform követelményeihez igazította a területi katonai igazgatási szervek feladatrendszerét is. Meg kell jegyeznünk, hogy a Hvt. – véleményünk szerint tudatosan – mellőzte a hadkiegészítő parancsnokságok illetékességi területének meghatározását, – mint már említettük - azt a Kormány hatáskörébe utalta. *Ezzel a Kormány lényegében felhatalmazást kapott a területi katonai igazgatás szervezeti rendszerének átalakítására, a két régió kialakítására.*

Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006 (VI.30.) *Korm. határozat* előírja – mint azt már korábban is említettük – *hogy a fővárosi és megyei hadkiegészítő parancsnokságok regionalizálása 2006. december 31-ével két központ kialakításával történjen meg.* Megítélésünk szerint *a jogalkotó nem járt el kellő körültekintéssel, amikor figyelmen kívül hagyta Budapest fővárosnak az országban betöltött különleges helyét és szerepét,* ugyanis a főváros kiemelt helyet foglal el az állami berendezkedésben.

A Kormányhatározat megjelenését követően – nagyjából befejezve a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény alapján a minisztérium strukturális átalakítását – a *minisztérium sürgősen hozzálatott a határozatból eredő feladatok végrehajtásához.* A kormány határozat végrehajtására három honvédelmi miniszteri utasítás és egy Vezérkar Főnöki parancs jelent meg. /11/ Ezek a rendelkezések egyrészt foglalkoztak a Honvédelmi Minisztérium szervezeti átalakításával /12/, másrészt a Magyar Honvédség létszámához és feladataihoz jobban igazodó, kisebb létszámú, hatékonyabban és költségtakarékosabban működő struktúra kialakításának feladataival. Ebbe a struktúra átalakítást végrehajtó feladatrendszerbe került most már nevesítve egyrészt a fővárosi és megyei hadkiegészítő parancsnokságoknak 2007. január 1-jével való megszüntetése, másrészt a két területi központba való illetékességi körének nagybani meghatározása. Nevezetesen *Szolnoki központtal a kelet-magyarországi, valamint Veszprémi központtal a nyugat-magyarországi területi hadkiegészítő parancsnokságok, melyeknek a létszáma az utasítás szerint legfeljebb 200 fő lehet.*

A 114/2006 HM utasítás a Magyar Honvédség érintett katonai szervezeteinek átalakításával kapcsolatos feladatok irányításával, ezen belül a hadkiegészítő parancsnokságoknak a szervezeti racionalizálásával, az újonnan megalakításra kerülő katonai szervezetek állománytábláinak a kiadásával a Honvéd Vezérkar Főnököt bízta meg.

A területi katonai igazgatási szerveknek (a hadkiegészítő parancsnokságoknak) két régióba történő kialakításának szükségessége egyrészt a Kormány által meghatározott állami intézmények és a közigazgatás korszerűsítésének általános követelményeivel, másrészt az ország megváltozott biztonsági környezetének hatásával a hadkötelezettség békében történő megszüntetésével, továbbá a feladatokkal arányos hatékonyabban működő szervezeti struktúra létrehozásával és az állomány létszámának csökkentésével, illetve ezen szervek takarékosabb működésének biztosításával magyarázhatók. Mi anélkül, hogy az itt leírt okok bármelyikét is megkérdőjeleznénk a hadkiegészítő parancsnokságok tekintetében az 53%-os jelentős létszámcsökkenést, mint egy sajátos indokot külön is hangsúlyozni kívánjuk.

A felállításra kerülő két területi hadkiegészítő parancsnokság szervezeti struktúrájának kialakításánál alapvető követelmény volt, hogy legyen alkalmas a Hvt. 60. § (1)-(2) bekezdésében meghatározott feladatok végrehajtására; legyen takarékos, korszerű, ügyfélközpontú és fogja át az egész ország területét; jogállása feleljen meg a megnövekedett illetékességi területekből adódó többlet feladatoknak; csökkenjen az állomány létszáma, az állomány szakmai felkészültség szempontjából legyen differenciált; biztosítsa a toborzó és érdekvédelmi rendszer hatékony és rugalmas működését; igazodjon a közigazgatás korszerűsítési követelményeihez, továbbá biztosítsa a hadkötelezettség bevezetéséhez szükséges képességek megőrzését.

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) illetékességi területének meghatározásánál *nem lehetett figyelmen kívül hagyni a honvédség átalakításából, megváltozott feladatrendszeréből és irányítási rendjéből származó, azzal járó általános követelményeket sem.* Ugyanis ezek jelentős hatást gyakoroltak, illetve gyakorolnak a területi katonai igazgatási szervek szervezeti rendjének és működési formájának kialakítására. A Honvédség keretében végbemenő változásokból származó új igények leginkább abban mutatkoztak meg, hogy: befejeződött az önkéntes haderő szerződéses állománnyal történő feltöltése; -jelentősen csökkent a haderő rendszeresített beosztásainak száma (Pl. a szerződéses beosztási helyek száma 13 ezerről 7 ezerre csökkent); módosultak, átrendeződtek a haderő képességeinek prioritásai (Pl. 1000 főben maximalizálták a külszolgálati létszámot); a műveleti (hadi) és a békelétszámok jelentősen közeledtek egymáshoz; minimális értékre 3-4 ezer főre csökkent a haderő hadkiegészítése és veszteségpótlási igénye; a jelentős létszámcsökkenés miatt néhány ezer fővel bővült az érdekvédelmi feladatrendszerben ellátandók köre; az előző évtizedekhez viszonyítva csökkent a katonai szervezeteknek az anyagi-technikai és szolgáltatási igénye; a szerződéses beosztások számának csökkenése következtében a toborzás mennyiségi követelménye mérséklődött (évi 1800-2000 főről, 1000-1500 főre); megjelentek, felerősödtek a „minőségi” toborzást igénylő speciális szakterületek szükségletei, valamint a kiemelkedően kvalifikált munkaerőt kívánó beosztások (NFTC program, pilóták, stb.); a hadkiegészítő parancsnokságok 20 önálló szervezetként, elaprózódva, működve jelentős és indokolatlanul sok beosztást igényeltek a működésükhöz; a feladat és a rendszeresített beosztások kapcsolatrendszerében mintegy 25-30%-os létszámtartalék volt tapasztalható.

A felsorolt változások, módosulások ténye is világossá tette a szakemberek körében, hogy át kell gondolni, újra kell fogalmazni a parancsnokságok működési rendszerét, szervezetét és létszámkeretét. *Meg kell alkotni egy korszerű, modern,*

hatékony és lényegesen költségkímélőbb területi katonai igazgatási rendszert. A területi államigazgatási szervek reformjának megvalósítása terén folyó kutatások is ebbe az irányba kényszerítették a katonai vezetést, hiszen ma már jól kitapintható a regionális gondolkodásmód a civil szférában is.

A kidolgozók a fenti feladatok elvégzése során – a humánpolitika és személyügy, a haderőtervezés, a katonai igazgatás, a toborzás és az érdekvédelem területéről – jelentős létszámú elméleti és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező szakembert vontak be. Személyes valamint csoportos konzultációk során *két A és B változat* került középpontba. Lényegében a három körzeti parancsnoksági rendszer illetve a két területi parancsnoksági rendszer megalkotása körében folytak viták.

A követelmények realizálásához és a feladatrendszerek hatékony működtetéséhez a három parancsnoksági rendszer (az A változat) létrehozása tűnt optimálisabbnak. Az átalakítás előkészítésébe és megtervezésébe bevont szakemberek végül is az A és B változatok közül – hosszás és körültekintő elemzést követően alapvetően a szűkös létszám fedezet (max. összesen 200 fő) kényszeréből adódóan – *a két területi hadkiegészítő parancsnokság létrehozására tettek javaslatot.*

Ilyen előzmények illetve előkészületek után került sor a két hadkiegészítő parancsnokság alapítására. A honvédelmi miniszter által kiadott Alapító Okiratok a hadkiegészítő parancsnokságok számára a következő illetékességi területeket jelölték ki:

– *A Magyar Honvédség Kelet-Magyarországi Hadkiegészítő parancsnokság számára a 111/2006 (HK. 23.) HM határozat illetékességi területének* Bács-Kiskun-, Békés-, Borso-Abaúj-Zemplén-, Budapest Főváros-, Csongrád-, Hajdú-Bihar-, Heves-, Jász-Nagykun Szolnok-, Nógrád-, Pest-, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék közigazgatási területét határozata meg.

– *A Magyar Honvédség Nyugat-Magyarországi Hadkiegészítő parancsnokság számára a 112/2006 (HK. 23.) HM határozat illetékességi területének* Baranya-, Fejér-, Győr-Moson-Sopron-, Komárom-Esztergom-, Somogy-, Tolna-, Vas-, Veszprém és Zala megyék közigazgatási területét határozata meg.

A hadkiegészítő parancsnokságok alapítása, jogállása, rendeltetése és szolgálati alárendeltsége

Mindkét hadkiegészítő parancsnokság alapításról szóló – már korábban említett – honvédelmi miniszteri határozatok pontosan rögzítik mindazon jogszabályi felhatalmazásokat, amelyek alapján a honvédelmi miniszter mindkét hadkiegészítő parancsnokságot megalapította. Az alapítás tekintetében a határozatok fontos részének tartjuk, hogy *a két hadkiegészítő parancsnokság a megyei (fővárosi) hadkiegészítő parancsnokságok bázisán kerültek létrehozásra*. Természetesen az alapítással egyidőben a fővárosi és a tizenkilenc megyei hadkiegészítő parancsnokságok szintén honvédelmi miniszteri határozatokkal megszüntetésre kerültek.

A hadkiegészítő parancsnokságoknak – mint jogi személyeknek – a *jogállását* a vonatkozó jogszabályokban, az állami irányítás egyéb jogi eszközeiben, az alapító okiratokban, a belső rendelkezésekben, valamint az eljárók által meghatározott jogok és kötelezettségek összessége (halmazata) adja. Ezen jogok és kötelezettségek vagy egy adott időpontra (esetre) vagy hosszabb időszakokra vonatkoznak (általános érvényűek).

Ami pedig *a jogi személyiséget illeti a hadkiegészítő parancsnokságok olyan államigazgatási feladatokat is ellátó katonai szervezetek, amelyek alanyi jogokkal és jogi kötelezettségekkel rendelkeznek*. A hadkiegészítő parancsnokságok olyan szervezetek, amelyeket a jogalkotó (az állam) azért hozott létre, hogy a honvédelem biztosítása terén céljait elérhesse, ezért ezeket a szervezeteket alanyi jogokkal és jogi kötelezettségekkel ruházta fel. A hadkiegészítő parancsnokságok jogi személyiségét lényegében a szervezeti önállósága és állandósága, parancsnokainak az állományilletékességi jogosítványa, a Hvt.-ben (tehát jogszabályban) meghatározott sajátos igazgatási feladatai, a részben önálló gazdálkodása és a számára meghatározott költségvetési irányzatok feletti részbeni rendelkezési joga és felelőssége adja. Az ezred

jogállású szervezethez történő viszonyítás alapvetően meghatározza a hadkiegészítő parancsnokság helyét és szerepét a Honvédség szervezeti struktúrájában. Az itt vázolt jogi személyiségi kritériumokat a hadkiegészítő parancsnokságok alapító okirata regisztrálja.

A hadkiegészítő parancsnokság *rendeletetését* alapvetően a Hvt. 60. § (1)-(2) bekezdésében foglalt honvédelmi igazgatási feladatoknak az illetékességi területén való végrehajtása határozza meg. *A hadkiegészítő parancsnokságok a Hvt. 60. § (3) bekezdése szerint a Honvéd Vezérkar Főnök szolgálati alárendeltségébe működnek*, aki e jogkörét – a munkáltatói és a fegyelmi jogkör gyakorlása, valamint az állomány tagjának a szolgálati beosztásból való felfüggesztése kivételével – a HM Személyzeti főosztályvezetőre ruházta át. /13/ A HM Személyzeti főosztályvezető e jogkörét a Hvt. 103. § (1)-(2) bekezdésében foglalt követelmények szerint – szolgálati előjárói minőségben gyakorolja. /14/ Megítélésünk szerint az alapító okiratokban meghatározott Vezérkar Főnöki feladat-és hatáskör átruházása vonatkozásában a fenti rendelkezések megítélésünk szerint jogszerűek és a valós helyzetet tükrözik. A problémát csak az okozza, hogy a Vezérkar Főnöki feladat-és hatáskör átruházásra vonatkozó rendelkezés nem létezik. Az alapító okirat is csupán feltételez egy feladat- és hatáskört átruházó Vezérkar Főnöki rendelkezést.

Hadkiegészítő parancsnokságok alaptevékenysége és fő feladatai

A hadkiegészítő parancsnokságok alaptevékenységét – a már szükségszerűen is más-más megközelítésben és összefüggésben többször említett – Hvt. 60. § (1)- (2) bekezdésében foglalt honvédelmi igazgatási feladatoknak az illetékességi területeiken történő ellátása. Ezen alapvető törvényi rendelkezések alapján a *hadkiegészítő parancsnokságok végzik:*

- a Honvédség állományának toborzás útján történő kiegészítését,
- megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején a Honvédség hadkötelesekkel történő kiegészítését,
- a Honvédség és a rendvédelmi szervek részére szükséges gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítését valamint a védelmi igazgatási szervek tevékenységének segítését,
- a hadkötelesek (volt hadkötelesek) és a Honvédség nyugállományú tagjai, illetve
- azok hozzátartozói szociális érdekeinek védelmét valamint a kegyeleti tevékenységét.

A jogalkotó azzal, hogy – társadalmi, politikai, de leginkább gazdasági okok miatt – békében megszüntette az általános hadkötelezettséget és bevezette az önkéntes haderőre való áttérést, *radikálisan átrendezte a területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) és a központi katonai igazgatási szervek alaptevékenységét.* Az átrendeződés mindenek előtt abban nyilvánult meg, hogy ezen szervek alaptevékenységét békeidejére, a megelőző védelmi helyzetre és a rendkívüli állapotra (a továbbiakban együtt: védelmi időszak) a korábbiakhoz képest differenciáltabban határozta meg. Ennek megfelelően egy-egy védelmi időszakra jellemző sajátosságok szerint megváltozik az alaptevékenység tartalma, jellege és megnő a tevékenység intenzitása, megváltoznak a végrehajtás jogszabályi, tárgyi és anyagi feltételei stb. Természetesen a hadkiegészítő parancsnokságok alaptevékenységi körének minden

védelmi helyzetben meg kell felelni a honvédelem, illetve a Honvédség funkcionális szükségleteinek.

Az átrendeződés másrészt abban is megnyilvánult, hogy *békében a hadkiegészítő parancsnokságok feladat- és hatáskörének egy része átkerült a Honvédség Központi Adatfeldolgozó (MH KIAK) szervéhez.* Az MH KIAK a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint a honvédelmi feladatok irányításában, felügyeletében és végrehajtásában érintett szervek részére a hadkötelezettség előkészítéséhez, bevezetéséhez és fenntartásához, a hadkötelesek katonai szolgálatának előkészítéséhez, tervezéséhez, és letöltéséhez, a hadkötelezettséggel összefüggő szociális és kegyeleti gondoskodás biztosításához szükséges személyi és szolgálati adatok továbbá a gazdasági és anyagi szolgáltatások tervezéséhez és elrendeléséhez a jogszabályok által meghatározott tényeket és adatokat gyűjt, feldolgozza és a hatáskörrel rendelkező szervek részére hozzáférhetővé teszi.

Az átrendeződés következő sajátossága, hogy a Hvt.-ben *a hadkiegészítő parancsnokságok alaptevékenységének homlokterébe a honvédség állományának toborzás útján történő kiegészítése került,* amely a hangsúlyt az önkéntességre helyezi. A hadkiegészítő parancsnokságok toborzással kapcsolatos feladatait – fő vonalakban – a katonai toborzás rendjéről szóló 23/2002 (IV.10.) HM rendelet 6. §-a szabályozza. Ez a honvédelmi miniszteri rendelet – megítélésünk szerint – két szemből is módosításra illetve kiegészítésre szorulna, elsősorban differenciáltabban kellene meghatározni az egyes állománycsoportok toborzásával kapcsolatos követelményeket, másrészt igazítani kellene a rendeletet a mai megváltozott körülményekhez. De a kettős irányítás megszüntetésével egyszerűsítené lehetne a toborzás minisztériumi szintű irányítását is.

További sajátossága az alaprendeltetés átrendeződésének, hogy *a Honvédség hadkötelesekkel való kiegészítését a hadkiegészítő parancsnokságok – a jogszabályokban meghatározottak szerint – csak megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapot idején végzik.* Ezen feladatok végrehajtásánál figyelembe kell venni, hogy a Hvt. XIV. fejezete – az Alkotmány 19/E §.-ban meghatározott esetben – /15/ a megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, szükségállapot valamint veszélyhelyzet idején alkalmazható rendkívüli intézkedéseket határoz meg. Ezen feladatok végrehajtására természetesen a hadkiegészítő parancsnokságoknak béke időszakban kell felkészülni.

A jogalkotó (Hvt. és 71/2006 IV.3. Korm. rendelet) a jelen viszonyok figyelembevételével a honvédelem céljának és érdekeinek megfelelően szabályozza a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek körét, azonban – az ingatlanok és technikai eszközök jelentős részének magántulajdona miatt – óvatos a békeidőszakra kialakított rendelkezések tekintetében. A Hvt. 34-35. §-i a felkészülés béke időszakra számos korlátozó rendelkezést tartalmaz, csupán néhány területen feltételesen tesz lehetővé szolgáltatásra irányuló kötelezést. A hadkiegészítő parancsnokságok számára a Hvt. 37. § (6) bekezdése a technikai eszközökkel kapcsolatos szolgáltatás tervezésére határoz meg feladatot illetve hatásköröket. Ami pedig a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 71/2006 (IV.3.) Korm. rendeletet illeti a hadkiegészítő parancsnokságok számára az ingatlanok nyilvántartására és igénybevételére, valamint a technikai eszközök igénybevételének tervezésével kapcsolatban határoz meg konkrét feladatokat.

A Hvt. által a hadkiegészítő parancsnokságok számára meghatározott alaprendeltetés köréből végül *a hadkötelesek (volt hadkötelesek) és a honvédség nyugállományú tagjai illetve azok hozzátartozói szociális érdekeinek védelme valamint a kegyeleti tevékenységet kell említenünk.* Az előző Hvt. (1993. évi CX. törvény) rendelkezéseire képest a törvényi szöveg kiegészült a „volt hadkötelesek” –kel és a „kegyeleti tevékenység” szervezésének feladataival.

Mint ismeretes a Hvt. előkészítése, de leginkább a területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) átszervezése kapcsán az ügyben érintett vagy véleménynyilvánító és befolyással bíró körök *az alaprendeltetés körét jelentősen szűkíteni illetve annak teljes megszüntetését is hangsúlyozták.* Itt kívánjuk megjegyezni, hogy a honvédelem és a Honvédség alapvető érdeke a történelem során meghonosodott területi katonai igazgatás alaptevékenységi körének a fenntartása. Ezen feladat- és hatásköröket ugyanis sem az egyes egyéb feladatok ellátására létrehozott katonai szervezetek, sem a területi államigazgatási szervek ellátni nem tudják. Sajnos ma már gyakran tapasztaljuk, hogy az egyes tárcák hatáskörüket meghaladóan szakmai ismeretek hiányában főleg politikai megfontolásokból egyre intenzívebben avatkoznak be az ország honvédelméért felelős tárca működésébe. A tárca ugyanakkor gyakran a honvédelem és a katonai szakmai érdekeket nem tudja kellő mértékben érvényesíteni.

A hadkiegészítő parancsnokságok – a Hvt. által meghatározott alaprendeltetés, a tevékenységüket meghatározó fontosabb jogszabályok és egyéb rendelkezések, az alapító okiratok, a kialakult hagyományok és a HM Személyzeti Főosztály iránymutatásai alapján – kidolgozták a Szervezeti és Működési Szabályzataikat (a továbbiakban: SZMSZ) *melyben egyebek mellett részletesen meghatározásra kerültek a végrehajtásra kerülő fő feladatok.* A Honvéd Vezérkar Főnök által jóváhagyott SZMSZ-ek biztosítják a hadkiegészítő parancsnokságok számára meghatározott feladatok végrehajtásához szükséges működési rendet, megfelelő kereteket, feltételeket és garanciákat adnak a feladatok eredményes végrehajtásához.

A hadkiegészítő parancsnokságok SZMSZ-ei *a fő feladatokat alapvetően a végrehajtás sajátos tartalma szerint csoportosították.* Nevezetesen: a tervezést, a szervezést, a végrehajtást és a közreműködést igénylő feladatok szerint. meghatározott feladatok a védelmi helyzet szerint differenciált időszakoknak megfelelően tartalmazzák a Hvt. által meghatározott alaprendeltetésből adódó újszerű feladatokat. Az SZMSZ-ek külön is kiemelten kezelik egyrészt a toborzással és a Honvédség gondoskodási körébe tartozók szociális ügyeinek érdekképviselését, valamint a kegyeleti tevékenységet, másrészt a minősített időszaki feladatok és a készenlét folyamatos fenntartását valamint a hadkötelezettség bevezetését követő feladatok végrehajtására való felkészülést.

A hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti felépítése

Az alapításról szóló honvédelmi miniszteri határozatok /16/ szerint *a hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti felépítését a SZMSZ-ek tartalmazzák, amelyek a Honvéd Vezérkar Főnök által jóváhagyott állománytáblákra alapozódnak.* A vezérkart – a kialakult körülmények – igen nehéz, sőt kritikus helyzetbe hozták a hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti felépítésének kialakításánál. Megmaradtak ugyanis a Hvt. által húsz megyei (fővárosi) parancsnokságokra meghatározott feladatok, ugyanakkor – mint ismert – húszról kettőre kellett csökkenteni a hadkiegészítő parancsnokságok számát. A megnövekedett illetékességi területek ellenére az állomány létszáma 53%-kal

csökkent, amely az állomány leterheltségét jelentősen megnövelte, illetve a működés feltételeit csökkentette, de a megyei közigazgatási illetve államigazgatási szervekkel való együttműködést is megnehezítette.

A fent vázolt negatívan befolyásoló tényezők mellett a hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti struktúrájának kialakításánál figyelembe kellett venni a Hvt. 73. §-ban meghatározott követelményeket is mely szerint *a Honvédség szervezeteit békében és háborúban való működési rendnek megfelelően úgy kell kialakítani, hogy azok képesek legyenek a meghatározott feladatok végrehajtására.* Ezen törvényi követelményekkel összefüggésben el kell mondanunk, hogy valamennyi szervezet egyik legfontosabb része a szervezeti struktúra, amely a feladatok és a szervezeten belüli alá- és fölé rendeltségek, valamint a különös összefüggések meghatározásával biztosítják hogy az adott szervezet valamennyi összetevője előmozdítsa saját eredményes működését. A szervezeti struktúrák szabják meg az adott szervezeten belüli minden tevékenység keretét, és azzal biztosítják az egyes folyamatok lebonyolítását./17/

A Honvéd Vezérkar Főnök által jóváhagyott SZMSZ-ek szerint mindkét hadkiegészítő parancsnokság szervezeti struktúrája a Hvt. által meghatározott alaprendeltetésnek illetve a folyamatos működés biztosításának megfelelően a következők szerint épül fel:

a.) *A vezető szervekhez* tartoznak a hadkiegészítő parancsnokok, - a hadkiegészítő parancsnokok-helyettesek és a vezetést segítő személyek.

b.) A következő belső szervezeti egységként szerepelnek *a hadkiegészítő parancsnokság osztályai és alosztályai.* Nevezetesen: a Toborzó és Érdekvédelmi osztály, a Készenléti és Katonai Igazgatási osztály és az Ellátó alosztály.

c.) A SZMSZ-ek szerint *a hadkiegészítő parancsnokságoknak megyénként illetve a fővárosban kihelyezett részlegei települnek, illetve működnek.* A Kelet-Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokság szervezeti rendjében Budapesten és Debrecenben Toborzó és Érdekvédelmi Központok, az illetékességi területéhez tartozó megyék székhelyén, pedig Toborzó és Érdekvédelmi Irodák (8) működnek. A Nyugat-Magyarországi hadkiegészítő parancsnokság szervezeti rendjében Székesfehérváron Toborzó és Érdekvédelmi Központ, az illetékességi területükhöz tartozó megyék székhelyén pedig, Toborzó és Érdekvédelmi Irodák (8) működnek.

A SZMSZ-ek rögzítik a hadkiegészítő parancsnokság belső szervezeti egységek közti munkamegosztás rendjét, így itt és most indokoltnak tartjuk, hogy néhány gondolat erejéig szóljunk azok alapvető rendeleteséről.

a.) *A toborzó és érdekvédelmi osztályok* a hadkiegészítő parancsnokok rendelkezése szerint tervezik, szervezik, ellenőrzik és értékelik a parancsnokság központjainak, irodáinak szakmai tevékenységét, a katonai oktatási intézményeinek hallgatói állományának utánpótlását, továbbá a katonai szervezetek szerződéses állománnyal történő feltöltését és az önkéntes tartalékos állomány toborzását, valamint végzik és koordinálják a parancsnokság illetékességi területén az érdekvédelmi és kegyeleti tevékenységet.

b.) *A készenléti és a katonai igazgatási osztályok* folyamatosan biztosítják a hadkötelezettség bevezetéséhez szükséges feltételeket, végrehajtják a meghagyási feladatokat, valamint biztosítják a Honvédség és a rendvédelmi szervek részére a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségeket, továbbá készenlét elrendelése esetén átveszik és vezetik a hadköteles nyilvántartást, illetve segítik a védelmi igazgatási szervek tevékenységét.

c.) *Az ellátó alosztályok* rendeltetése a parancsnokság logisztikai támogatásának tervezése a támogatás szakmai követelményeinek kidolgozása és a támogatás gyakorlati megvalósítása, valamint a csapatgazdálkodással kapcsolatos parancsnoki döntések előkészítése, továbbá a parancsnokság logisztikai helyzetének felmérése, logisztikai támogatás, gazdálkodás, a technikai eszközök és anyagok felhasználási-, igénybevételi-, javítási-, tárolási- és az objektumok üzemeltetési szabályainak meghatározása.

d.) *A toborzó és érdekvédelmi központok és irodák* illetékességi területükön végzik a szerződéses-, a hivatásos-, és az önkéntes tartalékos katona állomány toborzását alkalmassági vizsgálatának és bevonulásának szervezését, valamint szervezik a katonai oktatási intézmények hallgatói állományával történő utánpótlását, továbbá végzik az érdekvédelmi és kegyeleti tevékenységet. Biztosítják a hadkötelezettség bevezetéséhez szükséges feltételek folyamatos fenntartását és segítik a védelmi igazgatási szervek tevékenységét.

A hadkiegészítő parancsnokságok működése és az új szervezeti struktúrára való áttérés tapasztalatai

A hadkiegészítő parancsnokságok SZMSZ-eiben amelyeket, a Honvéd Vezérkar Főnök hagyott jóvá jelentős helyet foglalnak el a működés rendjét meghatározó általános szabályok. A működési szabályok célja, hogy biztosítsák a hadkiegészítő parancsnokság belső szervezeti egységeinek jogszerű irányítását és vezetését, továbbá az egységes szolgálati rend kialakítását és a működés folyamatosságát.

Általános működési követelmény, hogy a hadkiegészítő parancsnokság tevékenységében érvényt kell szerezni az értékelhető és mérhető tevékenységnek. Egyik alapvető szabályként – megítélésünk szerint – a teljesítmény központú szolgálati tevékenységet kell tekinteni. A működés során a figyelem középpontjában a szakszerűséget, a törvényesség betartását és a szolgálati kultúra megújítására vonatkozó törekvéseket kell érvényesíteni. Az állomány tekintetében törekedni kell a mindennapi gyakorlatra épülő tudás megszerzésére és megtartására.

A napi működés során alapvető követelmény, hogy az egyes ügyekben az ügyfelek jogaikról és kötelességeikről, az ügyek eljárási rendjéről hiteles tájékoztatást kapjanak.

Az eredményes tevékenység érdekében a parancsnokság a vezetésének minden szintjén biztosítani kell a jó munkahelyi légkört, a munkavégzés optimális feltételeit, a feladatok elvégzéséhez szükséges időt és eszközöket, a munka, illetve feladatok arányos elosztását. Nagy figyelmet kell fordítani az egyértelmű feladatszabásra, a követelménytámasztásra, a végrehajtás számonkérésére és a rendszeres értékelésre.

A működés során alkalmazni kell a korszerű vezetéstechnikai, informatikai eszközöket és módszereket, a legszükségesebb mértékre csökkenteni az írásbeliséget. Előtérbe kell helyezni az adatok, információk gyűjtésére, rögzítésére és feldolgozására a hírközlő és informatikai eszközöket. Kerülni kell a párhuzamos adatgyűjtést, biztosítani kell az adatok törvényes védelmét. Érvényesíteni kell a parancsnokság belső szervezeti egységeinek az együttműködését és kapcsolattartását, a kölcsönös információcserét.

A hadkiegészítő parancsnokság működése során különös figyelmet kell fordítani az állomány szociális és anyagi problémáinak kezelésére. Törekedni kell az őszinte nyílt és bajtársias légkör megteremtésére és annak folyamatos ápolására.

A hadkiegészítő parancsnokságok SZMSZ-eiben számos működést biztosító részletfeladatok, illetve tevékenységek is szabályozásra kerültek. Így egyebek mellett: az együttműködés és kapcsolattartás rendje; a döntések előkészítése; a hatósági ügyintézés rendje; a feladat és munkatervezés, illetve feladatok meghatározása, valamint a beszámoltatás rendje; az ellenőrzések és a fegyelmi helyzet értékelésének illetve a kiadmányozások rendje; az ügyfélfogadás és a beadványok intézésének rendje; a parancsnokság napi munkarendje stb.

A hadkiegészítő parancsnokságok alapvető feladatrendszereinek működtetése

A hadkiegészítő parancsnokságok alapvető feladatrendszerét (alaptevékenységét) a már többször érintett Hvt. 60. § (1) – (2) bekezdése határozza meg. Tekintettel arra, hogy ezek a feladatrendszerek teljes mértékben lefedik, átfogják a hadkiegészítő parancsnokságok rendeltetés szerű alaptevékenységét ezért fontosnak tartjuk hogy, ezen rendszerek működtetését egyrészt a békeállapot, másrészt a hadkötelezettség bevezetésének időszaka szerint differenciáltan vizsgáljuk.

1. Mindenek előtt a *Honvédség toborzó rendszerének keretében megoldandó fontosabb feladatokat kívánjuk bemutatni*. Ezek a következők:

a.) *Békefeladatként* oldják meg a hadkiegészítő parancsnokságok a Honvédség állományának toborzás útján való biztosítását. Így: a katonai tanintézetekbe 250 fő felvételéhez szükséges mintegy 1600 fő toborzását, amely messzemenőleg biztosítja a minőségi kiválasztást; a szerződéses állományba 1000-1500 fő felvételéhez szükséges 5000 fő toborzását; az önkéntes tartalékos állományba 200 fő felvételéhez 600 fő toborzását; a pilótaképzésre 10-15 fő felvételéhez mintegy 1500 fő toborzását; az alkalmassági vizsgálatok szervezését; a szerződéses állomány behívásának szervezését és végrehajtását; az országos és regionális kampányok szervezését; a "Bebetési Klub" és "Bebetési próba" rendezvényeinek szervezését. Megszervezik az együttműködést a területi munkaügyi központokkal, a katonai szervezetekkel, a helyi tanintézetekkel valamint a rendvédelmi szervek toborzó részlegeivel. Az illetékességi területükön a Honvédelem érdekében propaganda tevékenységet is végeznek.

b.) *A hadkötelezettség bevezetését követően* a hadkiegészítő parancsnokságok végrehajtják a hadköteles állomány nyilvántartását, adataik pontosítását, azok sorozását és behívását, valamint intézik a katonai szolgálatra önként jelentkezők ügyeit. Végrehajtják továbbá a katonai tanintézetekbe a 250 fő felvételéhez szükséges 1600 fő toborzását.

2. *A Honvédség területi katonai igazgatási rendszerének folyamatos működtetése során* is számos feladatokat kell a hadkiegészítő parancsnokságoknak megoldani.

a.) *Alapvető békefeladatként jelentkezik* a hadkötelezettség bevezetésének biztosítása érdekében a parancsnokság készenlétének folyamatos fenntartása, melynek keretében meg kell oldani: - a szakfeladatok végrehajtására vonatkozó tervek, okmányok kidolgozását és naprakészen tartását; - az állomány felkészítését és a feladatok begyakorlását, valamint részt kell venni a végrehajtásban közreműködő más szervek felkészítésében is.

A Honvédség és a rendvédelmi szervek részére a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség biztosítása keretében a 71/2006 (IV.3.) kormányrendeletben, (a továbbiakban Korm. rendelet) előírt nyilvántartás vezetése (139 924 db technikai eszközök, 13 348 objektum és 13 651 szolgáltatás); a beérkezett igények feldolgozása (7 881 technikai eszközre, 1221 objektumra és 1608 szolgáltatásra); a kijelölés határozatban való végrehajtása, illetve határozati javaslat előterjesztése a területileg illetékes megyei fővárosi védelmi bizottsághoz; az igénylők és tulajdonosok tájékoztatása a kijelölésről; a kijelölt tulajdonosok rendszeres (évenkénti) adatszolgáltatási kötelezettségeinek feldolgozása, nyilvántartás naprakészen tartása; a minősített helyzetben történő igénybevétel elrendeléséhez szükséges határozatok előkészítése.

Védelmi igazgatási szervek tevékenységének segítése terén: a területi és helyi védelmi bizottságoknak a Honvédség hadkiegészítésének segítésére vonatkozó terveik elkészítése és naprakészen tartása; a területi és helyi védelmi bizottságok tájékoztatása a Honvédség, a honvédelem és a honvédelmi igazgatás aktuális feladatairól, illetve kérdéseiről; részvétel a területi védelmi bizottságok munkájában, valamint a védelmi igazgatási szervek és önkormányzatok honvédelmi felkészítésében.

b.) *Hadkötelezettség bevezetését követő feladatok keretében* a hadköteles nyilvántartás vezetése, amely kiterjed: a nyilvántartás átvételére, pontosítására, rendezésére és kezelésére; a Hvt-ben előírt adatszolgáltatási és bejelentési kötelezettségek feldolgozására és a Hvt - ben előírt adatszolgáltatásra.

Fontos feladatként jelentkezik a Honvédség hadkötelesekkel való kiegészítése, amely magában foglalja: a behívhatóság elbírálását; a sorozás és behívás előkészítését; a hadkötelesek katonai szolgálatának félbeszakításával és leszerelésével, továbbá a hadkötelezettség megszüntetésével kapcsolatos feladatokat.

A Honvédség és rendvédelmi szervek részére a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség biztosítása körében: a Korm. rendeletben előírt nyilvántartás vezetése, kezelése a békeidőszaki feladatok folytatása; az igénybevételi kérelmek feldolgozása, elrendelő határozatok kiadása; illetve előterjesztése a megyei fővárosi védelmi bizottságokhoz.

Meghagyási feladatok végrehajtása terén: a meghagyásban érintett szervek névjegyzékeinek feldolgozása és a meghagyásba helyezés végrehajtása.

A védelmi igazgatási szervek segítése körében: a területi és helyi védelmi bizottságok tájékoztatása a Honvédség, a honvédelem és a honvédelmi igazgatás

aktuális feladatairól, illetve kérdéseiről; részvétel a területi védelmi bizottságok munkájában.

3. A következőkben a *Honvédség érdekvédelmi rendszerének működtetésével kapcsolatos feladatokat vázoljuk fel.*

a.) *A békefeladatok között* a jelenleg mintegy 34 312 főt számláló gondoskodás körébe tartozók ügyeinek intézése jelentkezik. Ebben a körben: az okmányok kiadása; a segélyezés; az üdültetés; a ruházati ellátás biztosítása; a látogatások végrehajtása; a jubileum évfordulók alkalmával az érintettek köszöntése; az elismerési javaslatok kezdeményezése; az érdekvédelmi nyilvántartás vezetése és naprakészen tartása; a kegyeleti tevékenység és ügyintézés végrehajtása (évente átlag 7-800 fő); kapcsolattartás a nyugállományú klubokkal és társadalmi szervezetekkel (83 szervezet 17 959 fő) tevékenységük segítése és a családtámogatási rendszer működtetése.

b.) *A hadkötelezettség bevezetését követően* szintén számos időigényes feladatot kell a parancsnokságoknak megoldani. Ezek a következők: a tényleges állományba tartozók családtagjai helyzetének figyelemmel kísérése és részükre a segítségnyújtás megszervezése; a harctéri információk, tájékoztatók gyűjtése és továbbítása a hátra maradt családtagok részére; a hadisérültek adatainak összegyűjtése és utógondozó, rehabilitációs intézetbe történő ápolásának elősegítése; a hadiözvegyek, hadiárva gondozási körbe vonása és ellátásuk végzése, valamint foglalkoztatásuk elősegítése; a hadisérültek, hadiözvegyek, hadiárva segélyezésének végzése; a családtagok értesítése hadisérülésről, elhalálozásról, a katonai szervezetektől kapott tájékoztatás alapján az eltűnt nyilvántartásról; a kegyeleti tevékenység végzése; az érdekvédelmi nyilvántartás vezetése és naprakészen tartása, továbbá részvétel a hadkötelesek nyilvántartásba vételében és sorozásában.

Az új szervezeti struktúrában való működéssel kapcsolatos tapasztalatok

Az alcímben szereplő kérdést nem lehet úgy megközelíteni, hogy ne ejtsünk szót a területi katonai igazgatás új szervezeti struktúrájának kialakításával kapcsolatos tapasztalatokról. Az általunk észlelt, tanúsággal szolgáló tapasztalatok több irányúak. A területi katonai igazgatási szervek helyének és szerepének helytelen, torz megítélése elsősorban a kormányzatnak a hadkötelezettség megszüntetéséből levont hibás illúziókra alapozott következtetésével, ezen szervek működésének elméleti tisztázatlanságával és a katonai felső vezetés kellő szakmai (katonai) határozott fellépést nem mutató magatartásával is magyarázható. Misem bizonyítja ezt legjobban, hogy 2006 nyaráig a kormányzat és a katonai felső vezetés 100 főben kívánta meghatározni a hadkiegészítő parancsnokságok létszámát. *Ezen az állásponton az átszervezésben résztvevő vezérkari szervek, figyelemmel az áttérés céljára és a szervezetek feladataira változtattak*, így mint már jeleztük is a hadkiegészítő parancsnokságok létszáma 200 főben lett meghatározva.

Tekintettel arra, hogy a Honvédség egy szoros hierarchiában szervezett és centrálisan irányított szervezet a szakmában járatos jól felkészült és fegyelmezett állomány, (természetesen figyelemmel a szervezeti önreflekszerekre is) a megadott kormányzati keretek között megértette a kormányzat célját. Az áttérés előkészítése érdekében a legszükségesebb szakmai elemzésekre, konzultációkra és egyeztetésekre

került sor. Az előkészítés során a szakemberek több lehetséges változatot alakítottak ki módot adva az előjáróknak, hogy az összkövetelmények figyelembevételével mellett valóban a lehető legjobb megoldás mellett döntsenek. A kialakításra javasolt két szervezeti forma működési mechanizmusa a szakemberek részéről modellezésre is került, melynek eredményeként a szükséges korrekciók megtörténtek.

A területi katonai igazgatási szervek új szervezeti rendjének kialakításához a Hvt. már 2005-ben megadta a lehetőséget. A késlekedés oka feltehetően a Honvédség általános átszervezésének folyamatával is magyarázható, de a késlekedésben minden bizonnyal szerepe volt a kényelem szerető jogalkalmazási magatartásának is. Ez utóbbival magyarázható, hogy a Hvt. végrehajtásával kiadott Korm. rendelet is majdnem két évet késett.

Az átalakítások szükségességét és annak tényét a megyei-helyi társadalmi környezet kételkedéssel és értetlenséggel vette tudomásul, a megyei parancsnokságok felszámolását, pedig komoly aggodalommal fogadták és jelentős tekintély veszteségnek tekintették.

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) ilyen radikális és a régihez képest alapjaiban történő átalakítására meghatározott hat hónap egyesek szerint elegendő volt, mások szerint ezek a feladatok csak indokolatlan kapkodással voltak végrehajthatók. A két területi parancsnokság kialakítására, felépítésére a 20 régi megyei (fővárosi) parancsnokság felszámolásával egy időben került sor. A fenti párhuzamos tevékenység végrehajtását két szakmai csoport végezte. A felépítés, kialakítás folyamatát a szervezési időszak első napjában kinevezett új vezetők vezették, illetve irányították. A 20 megyei (fővárosi) parancsnokság megszüntetését, pedig a helyi felszámoló bizottságok végezték a HM Személyzeti Főosztály Központi Toborzó, Érdekvédelmi és Katonai Igazgatási Osztály irányításával. A párhuzamos, de elkülönült tevékenység eredményesnek bizonyult, hiszen a két parancsnokság megalakítása és a 20 megyei (fővárosi) parancsnokság felszámolása is lényegében eredményesen és a megadott határidőre végrehajtásra került.

Az átalakítás illetve a területi működés eredményességének egyik kulcskérdése, a beosztásokba tervezett minőségi szakállomány megőrzése, időbeni kiválasztása, kinevezése és a lehetőségek függvényében a beosztási és rendfokozati előmenetelük biztosítása volt. A két parancsnokság új állományának átlagéletkora jelentősen csökkent, zömében fiatal, felkészült, a beosztási feltételekkel rendelkező és nagy munkabírású személyek vállaltak szolgálatot az új szervezetekben. Természetesen nem hallgatható el, hogy keletkeztek komoly szakmai veszteségek is. A régi parancsnokságok 43–47 év közötti tapasztalt vezetői nagy számban (20 főből 11 fő) azonos vagy magasabb beosztásért sem vállaltak további szolgálatot. A szinte két évente ismétlődő most már folyamatossá váló átalakítások okozta bizonytalanságok, a mobilitási hajlandóság hiánya miatt inkább a 25 éves szolgálati viszony után igénybe vehető nyugdíjazással választották. Valószínűleg a fenti döntéseket az is erősítette, hogy a nyugdíjazással kapcsolatos tervezett negatív irányú változások széles körben elterjedtek a haderőben.

Sajátos, de teljesen érthető okok miatt – mivel a hadkiegészítő parancsnokságok átalakítása térben és időben egybeesett az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság felszámolásával és az MH Összhaderőnemi Parancsnokság kialakításával – az anyagi technikai eszközök leadása illetve átcsoportosítása a

felszámolási időszak utolsó harmadára tolódott át. A szinte kampány jellegű feladatot a felszámoló állomány – esetenként sok túlmunkával is – de jól megoldotta.

A felszámolási folyamat egyik legnagyobb problémáját a mintegy 2,5 millió db. nyilvántartó karton (20 volt kiegészítő parancsnokság anyagai) központi tárolásának megoldása jelentette, melyet szintén a szervezési időszak utolsó fázisában az MH KIAK átköltöztetését követően sikerült csak végrehajtani.

Az átalakítási folyamatban komoly problémát okozott az új szervezetek működési objektumainak kijelölése, „a helyben szolgálni” vagy bérelt irodákba költözni változatok egyes helyőrségben gyakran cserélődtek (pl. Eger, Salgótarján, Tatabánya st...). A HM illetékes szakmai közegeivel hatékony együttműködésben, időben sikerült jó kompromisszumos megoldásokat találni, melyek eredményeként zömében a régi parancsnoksági épületekben „összehúzódva” működnek jelenleg is az új szervezetek. *Ezzel a megoldással átmenetileg egyrészt megszűnt a bizonytalanság, másrészt sikerült a nyugdíjasklubok és más társadalmi szervezetek helyiség igényeit is megoldani.*

A két új parancsnokság eredményes vezetésével a három alapvető szakmai terület (toborzás, érdekvédelem és katonai igazgatás) az átalakítás időszakában is megőrizte alapvető képességeit és az előző években elért eredményeit. *Összességében megállapítható, hogy a területi katonai igazgatás rendszerének az átalakítása – a jelzett fogyatékoságok ellenére - tervszerűen és meghatározott időpontra eredményesen befejeződött.*

A már többször említett két új parancsnokság igen rövid időn belül a tervek szerint megalakult, megkezdte és folyamatosan végzi tevékenységét. A hatékony és folyamatos kommunikáció és az új szervezet két parancsnoka fáradtságot nem ismerő aktivitása (személyesen jelentek meg az illetékességi területükön lévő katonai alakulatoknál, az állami, megyei szerveknél, szervezeteknél) következtében rövid időn belül megismerték és elfogadták az együttműködő szervek, szervezetek és azok vezetői.

A kialakított kis létszámú kihelyezett irodák személyi állománya vállalva a jelentős leterheltséget és túlmunkát, megőrizték a három szakmai területen elért korábbi eredményeket. A toborzó és érdekvédelmi irodák állománya alapján már ismeri a két szakmai területet és képesek egymás helyettesítésére is. A toborzó szakterület mivel a toborzó irodák integrálódtak az érdekvédelemmel, megszűnt szervezeti önállóságuk, ennek ellenére *az eltelt idő alatt elérte és visszaállította azt a „képességét”,* amivel a jelentős létszámcsökkentés és a tapasztalt szakképzett kollégák elvesztése előtt rendelkezett. A toborzás megítélésünk szerint jól használja ki a területi rendszerből fakadó rugalmas lehetőségeket, szakszerűen és az erőket, eszközöket jól összpontosítva tevékenykedik. Az érdekvédelmi tevékenység – mint már jeleztük – a fentieknek megfelelően, elvesztette önálló szervezetségét és integrálódott a toborzással, jelentős létszám és képességbeli veszteség nem érte a területet. Az ellátottak köre viszont az átszervezések következtében a nyugállományba vonultak nagy száma miatt jelentősen 2-3 ezer fővel növekedett. Az új struktúrára történő áttérés során is megőrizte elért eredményeit, képes jó szinten ellátni feladatait. Új módszerként bevezették a „kihelyezett érdekvédelmi ügyfélszolgálatot” Budapesten a nagyobb katonai lakótelepeken, vidéken, pedig a volt úgynevezett katonai városokban (pl. Marcali). Ezen megoldásoknak az érintettek körében nagy sikere van.

A katonai igazgatási szakterület létszáma jelentősen csökkent, az új szervezeti struktúrában, békében csak a legszükségesebb szervezeti egységek és beosztások maradtak meg. Ugyanakkor új „stratégiai koncepció” került kidolgozásra, melynek keretében a hadkötelezettség esetleges bevezetése esetén 3 kiemelt és 2 tartalék sorozóközpont került megtervezésre. A munkatervek, okmányok és működési rend kialakítása folyamatban van. *Célszerűnek tűnik a 3 kiemelt sorozóközpont valós működtetésének 2008. évben történő kipróbálása egy „hadijáték” keretében.* Mi úgy látjuk, hogy mindhárom szakmai területnek meg kell újítani az anyagi - technikai eszközök és szolgáltatások igénylésének és nyilvántartásának jelenlegi rendszerét is.

A területi katonai igazgatás működésében természetesen tapasztalhatók nehézségek és problémák, amelyek megoldása a közeljövő feladatait képezhetik. Ezek közé sorolható, hogy a megyei és helyi szinteken újra kell gondolni a védelmi bizottságokkal történő együttműködés rendjét, folyamatát és az okmányok kezelését a hadkötelezettség bevezetése esetén. Az új jogszabályi keretek között megnövekedett az MH KIAK szerepe, fontossága, mely szükségessé teszi a Központ informatikai eszközparkjának halaszhatatlan korszerűsítését, fejlesztését. Teljesen új, reális és valós alapokra kell helyezni a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek igénylési, nyilvántartási és felhasználási folyamatait és annak rendszerét, rendjét. *Megítélésünk szerint az előző időszak tapasztalatai alapján a két parancsnokság részére (feladataik, funkciójuk, munkájuk stb. alapján) a valós működést hatékonyabban biztosító, segítő, támogató költségvetést kell készíteni.* A lehető legrövidebb időn belül szükséges véglegesen kijelölni, megoldani a toborzó és érdekvédelmi irodák működésének helyszíneit, objektumait. A jelenlegi átmeneti helyzet nem teszi lehetővé az informatikai, kommunikációs és egyéb fejlesztések realizálását, ez pedig a hatékony munka gátja lehet a közeljövőben.

A két területi parancsnokság osztályai az operatív szakmai munka irányításának jelentős részét sikeresen átvették és folyamatosan végzik. Ez viszont nagyobb lehetőséget biztosít a HM Személyzeti Főosztály Központi Toborzó, Érdekvédelmi és Katonai Igazgatási Osztály állománya számára, hogy *a legfontosabb távlati feladataikra koncentráljon.* Előtérben kerülhetnek olyan feladatok, mint a három fő szakmai terület stratégiai tervezése, a területet érintő jogszabályok folyamatos figyelése és a módosító javaslatok kidolgozása, az állomány felkészítésének, képzésének tervezése, végrehajtása, az ellenőrzési feladatok hatékonyabb ellátása, a területi katonai igazgatás elméleti kérdéseinek tisztázása stb.

Összegző gondolatok, javaslatok

A kormányzat kihasználva a Hvt. által felkínált lehetőséget, a Honvédség strukturális átszervezésének keretében *lényegében két régióba szervezte a területi katonai igazgatási szerveket (hadkiegészítő parancsnokságokat).* Ezzel egy lépéssel előbbre lépett az országban lassan meginduló közigazgatási és államigazgatási szervek régióba történő szervezése terén. A kormányzatnak ez a megoldása lényegesen túlszárnyalta, túlteljesítette a korábban a statisztikai régiók szintjére szervezett hét közigazgatási régióra vonatkozó elgondolásait. Ez az intézményi reform tartalmát, terjedelmét és stuktúráját illetően alapvető változásokat hozott a területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) több évtizedes funkcionálásában. A változások – és ezt minden túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy – mind a magyar társadalom, mind a honvédelem, de a Honvédség életében is történelmi jelentőséggel bírnak. *Ma úgy*

ítéljük meg, hogy ez az intézményi reform alapvetően összhangban van az ország honvédelmi igényeivel és a Honvédség rendeltetéséből adódó követelményekkel és megfelel a NATO irányába vállalt szövetségi kötelezettségeknek.

A területi katonai igazgatási szerveknek (hadkiegészítő parancsnokságoknak) mint intézményeknek a vizsgálatával a katonai szakirodalomban itt-ott csak érintőlegesen találkozunk. A szerzők ezen szervekkel kapcsolatos kérdéseket leginkább a hadkiegészítés és az érdekvédelem oldaláról közelítik meg. Mi ebben a tanulmányban – mint arra már utaltunk – arra vállalkoztunk, hogy megvizsgáljuk a területi katonai igazgatási szervek helyét a közigazgatás, illetve az államigazgatási szervek, valamint a katonai belső igazgatás (katonai rendtartás) rendszerében. Ezt azért tartottuk szükségesnek, mert a napi gyakorlatban elég sok a rendezetlenség, az elvi, az elméleti alapok nélküli szervezeti struktúrák kialakítása, sokszor az ad-hoc érdekek mentén történnek a szervezeti struktúrák kialakítása. *Egyértelműen állást foglaltunk abban, hogy a területi katonai igazgatási szervek államigazgatási feladatokat is ellátó katonai szervezetek, nem részei a honvédelem területi és helyi igazgatási szerveknek.* A Honvédség működésében ezen intézmények alapvető kulcsszerepet töltenek be és nélkülözhetetlenek, ezért megszüntetésük katona-politikai hiba lenne.

Gyakorlati tapasztalatok bizonyítják, hogy intézményeket viszonylag könnyű létre hozni, átszervezni, de sokkal nehezebb és hosszabb folyamat azt hatékonyan működtetni. Az elmúlt időszak tanúsága azt mutatja, hogy a két régióba tevékenykedő területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) alapvetően a jogszabályi követelmények alapján tevékenykednek, a Honvéd Vezérkar Főnök által jóváhagyott SZMSZ-eik biztosítják a hadkiegészítő parancsnokság számára meghatározott feladatok végrehajtásához szükséges szervezeti és működési rendet, megfelelő kereteket adnak a feladatok eredményes végrehajtásához. A kiválasztott állomány kompetens, a hivatásában elkötelezett és lojális a mindenkori kormányzathoz. *Látnunk kell azonban, hogy egy szervezeti struktúra soha sem lehet tökéletes és végleges ezért – megítélésünk szerint – folyamatosan vizsgálni kell ezen intézmények feladatait és működését.* A tapasztalatok alapján bátran kezdeményezni kell a követelményekhez és a feltételekhez igazodó változtatásokat.

Az eddig elért eredmények alapján, úgy véljük célszerű néhány gondolatban foglalkozni – az Európában és a NATO szervezetében is egyedülálló – területi katonai igazgatás jelenlegi szervezeti rendszerének további finomításával. Szükségesnek tartjuk, hogy amennyiben a Honvédségnél létszámtartalék képződne (40-60 fő) *kerüljön kialakításra a harmadik hadkiegészítő parancsnokság is Közép–Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokság néven.* A tanulmányunkban ezzel a kérdéssel a struktúrák kialakításánál már foglalkoztunk és egyértelműen megállapítottuk, hogy a harmadik parancsnokság megalakítására a szűk 200 fős létszámkeret miatt nem került sor.

A harmadik parancsnokság felállítását számos figyelemre méltó szakmai tényező indokolják. Nevezetesen: Budapest az ország közigazgatási központja és Pest megyével kiegészítve ezen területen él az ország lakosságának több mint egyharmada; a fővárosi kerületek sajátosan egyediek a közigazgatásban semmihez sem illeszthetők pl.: a 22 kerületi védelmi bizottságok működése egyedi az országban, ezen túl Pest megyében még 14 helyi védelmi bizottság is funkcionál, így országosan közel 40 szervezettel történő együttműködés folyamatosságának biztosítása az új struktúrában komoly gondot jelent; a keleti parancsnokság szakmai tevékenységének zöme jelenleg

is Budapest és Pest megyére irányul. A parancsnokság ellátotti körében lévő személyek kb. 65-70%-a Budapest és Pest megyében él, körükben eredményes munkát csak helyi vezetéssel és végrehajtással lehet végezni; a Budapesti Toborzó és Érdekvédelmi Központ *aránytalanul nagy teher* hárul mind a három szakmai tevékenységi területén.

A továbbiakban a fenti indokok alapján *a három területi parancsnokságból álló szervezeti rendszerére teszünk javaslatot.*

A./ A Magyar Honvédség Közép-Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokságra Budapesti állomáshellyel. Illetékességi területe: Budapestre; Pest megyére; Fejér megyére; Tolna megyére; Bács-Kiskun megyére és Nógrád megyére terjedne ki. Összlétszámát 95 főben lehetne meghatározni.

B./ A Magyar Honvédség Nyugat-Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokságra Veszprémi állomáshellyel. Illetékességi területe: Komárom-Esztergom megyére; Győr-Moson-Sopron megyére; Vas megyére; Veszprém megyére; Zala megyére; Somogy megyére és Baranya megyére terjedne ki. Összlétszámát 82 főben lehetne meghatározni.

C./ A Magyar Honvédség Kelet-Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokságra Szolnoki állomáshellyel. Illetékességi területe: Csongrád megyére; Békés megyére; Jász-Nagykun-Szolnok megyére; Hajdú-Bihar megyére; Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére; Borsod-Abaúj-Zemplén megyére és Heves megyére. Az összlétszámát 89 főben lehetne megállapítani.

A fenti javaslatok alapján a három parancsnokság összlétszáma 266 fő lenne, amely a jelenlegi létszámoz képest 66 fővel növekedve.

Összességében várható, hogy a Magyar Honvédség Közép–Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokság kialakítása – a területi katonai igazgatás vonatkozásában – egy arányosabb, differenciáltabb, de kiegyensúlyozottabb működési feltételeket biztosíthatna, amely még hatékonyabb és eredményesebb szakmai tevékenységet eredményezhet. /18/

A másik javaslatunk – mint arra korábban már utaltunk és azt részletesen indokoltuk – az MH KIAK-ot is mint katonai igazgatási szervet kellene a Hvt.-ben szerepeltetni. Ugyanis a MH KIAK szerepe, jelentősége és a katonai igazgatási feladatai a Hvt. rendelkezéseiből eredően számottevően megnövekedett. Megítélésünk szerint az MH KIAK-ot a Hvt.-ben a katonai nyilvántartás alapvető szabályainak rendezése kapcsán kellene a katonai igazgatási szervek közé sorolni. Ezt a megoldást értelemszerűen javasoljuk a HM HIM vonatkozásában is.

A tanulmányunkban az eddig elmondottak összefoglalása helyett csupán reményünket fejezzük ki, hogy talán sikerült felhívni egyrészt a szakma, másrészt a tárca vezetésének érdeklődését a területi katonai igazgatási szervekkel összefüggő elméleti és gyakorlati kérdésekre.

Jegyzetek, felhasznált irodalom

1. Berényi Sándor: Magyar Közigazgatási jog. Általános rész I. fejezet.
2. Uo. III. fejezet
3. Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006 (VI.30.) Korm. határozat 4/b pontja
4. Dul Sándor–Földesi Ferenc: A területi katonai igazgatás regionális kialakítása. Társadalom és Honvédelem, 2006 .1. szám, ZMNE kiadványa.
5. A 82/2000 (MK. 94.) HM utasítással kiadott Honvédelmi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata.
6. Dr. Bércesi Ferenc: Ellentmondások a területi államigazgatási szervek rendszerében – a területi szinten működő államigazgatási feladatot ellátó szervek katalógusa. Készült 2006-ban BM. IDEA-program keretében. Magyar Közigazgatás, 2006 júliusi szám.
7. A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 71/2006. (IV.3.) Korm. rendelet 55. § (1) bekezdés.
8. Uo.: 58. § (1) bekezdés.
9. A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény 54. § (1) bekezdés.
10. A területi államigazgatási rendszer kiépítettsége ágazati szinteken összesen harminckilenc szervezetet regisztrált Dr. Bércesi Ferenc tanulmánya 2006. május. A legtöbb a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztérium alárendeltségébe működik (12) Megjelent a Magyar Közigazgatás című folyóiratban.
11. A Korm határozat végrehajtására a 96/2006/HM, a 114/2006/HM és a 118/2006/HM utasítások, valamint a 123/2006/HVKF parancs.
12. Annak ellenére, hogy a 2006. évi LVII. törvény alapján már 2006. július 29-én a Magyar Közlönyben kihirdetésre került a HM SZMSZ amely, az új struktúrának megfelelően készült, még 2006. októberében is folyt a HM átszervezése.
13. A szerzők a munkáltatói jogkör gyakorlása alatt a szolgálati viszony létesítésére, megszüntetésére, a fegyelmi és a kártérítési felelősség megállapítását értik.
14. A hadkiegészítő parancsnokságok alapításáról szóló 111 és 112/ 2006 (HK. 23) HM határozatban szereplő szöveg.
15. Az alkotmány 19/E §-a a Kormány – a Köztársasági elnök által jóváhagyott terv szerint a külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítása, illetőleg az ország területének a honi és a szövetséges légvédelmi és repülő készségi erővel való oltalmazása, az alkotmányos rend, az élet-és vagyonbiztonság, a közrend és a törvényesség védelme érdekében – azonnal intézkedni köteles.
16. A hadkiegészítő parancsnokságok alapításáról a 111 és 112/2006 (HK.23.) határozatok 14. pontja rendelkezik a szervezeti felépítést tartalmazó okmányról.
17. Dr. Kassai László nyá. ezredes: A módosított Szolgálati Szabályzat II. rész. Új Honvédségi Szemle, 2002/2 szám 60. oldal.
18. Ocsovai János mk. ezredes–Dr. Földesi Ferenc nyá. alezredes: Kutatói Jelentés Az önkéntes haderő humán erőforrás-gazdálkodás új lehetőségei, elvei és módszerei, valamint kapcsolatrendszere a megújuló területi, katonai igazgatás szervezetében.